

SAKSFRAMLEGG

Til:
Universitetsstyret

Møtedato:
13.06.2019

Sak:

Behandling av rapport fra arbeidsgruppe om utvikling av lektorutdanningen

Innstilling til vedtak:

1. *Det etableres et eget forvaltningsutvalg for lektorutdanningen. Utvalget ledes av Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. Universitetsdirektøren gis fullmakt til å utarbeide nærmere mandat og sammensetning av utvalget.*
2. *Fra og med opptak til studieåret 2020/2021 organiseres lektorutdanningen for trinn 8-13 ved UiT som to studieprogram;*
  - *lektorutdanning for trinn 8-13 i realfag*
  - *lektorutdanning for trinn 8-13 i språk og samfunnsfag*
3. *Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap lærerutdanning tildeles 6,15 millioner per år i 2019 og 2020 for basisfinansiering av 125 studieplasser innenfor profesjonsfaget i lektorutdanningen. Tildelingen skjer over strategisk fond. Permanent tildeling til lektorutdanningen vil fastsettes etter at universitetsstyret har vedtatt retningslinjer for omfordeling av studieplasser i den ordinære budsjettfordelingen for 2021.*
4. *Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap lærerutdanning og Fakultet for naturvitenskap og teknologi bes om å følge opp universitetsdirektørens merknader slik de fremgår av saksfremlegget.*

Bakgrunn og kort om rapporten:

Universitetsstyret blir i denne saken bedt om å ta stilling til den videre prosessen når det gjelder utvikling av lektorutdanning for trinn 8-13. Spesifikt bes styret om å fastsette hvilke ordninger for styring og ledelse som skal gjelde for denne utdanningen, herunder om utdanningen skal organiseres som ett, to eller tre studieprogram. Videre bes styret om å avklare den fremtidige finansieringen av utdanningen.

Kunnskapsdepartementet og UiT har store ambisjoner for lærer- og lektorutdanning. I departementets tildelingsbrev og i UiTs egne strategidokumenter står disse utdanningene nevnt som områder det skal og bør satses på i årene som kommer. UiTs strategi *Drivkraft i nord: Strategi for UiT mot 2022*, slår videre fast at UiT skal ha nasjonalt ledende lærerutdanninger.

Lektorutdanningen for trinn 8-13 er en femårig integrert masterutdanning som ble opprettet i 2003 og har siden da både hatt ulike former for organisering og flere ulike styringsformer. De første årene utgjorde den en liten utdanning med få studenter som nyttiggjorde seg av studieplasser satt av til det som i dag er Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU). Siden da har utdanningen vokst og har de siste to årene tatt opp mellom 120-130 studenter per år. Dette gir muligheter og utfordringer på flere ulike områder. Lektorutdanningen består av 300 studiepoeng hvorav 60 studiepoeng gis av Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP), og de resterende 240 gis av ulike disiplinfagmiljø. Per i dag er lektorutdanningen spredt over to ulike fakulteter, en rekke institutter og en flere praksisskoler på både ungdoms- og videregående nivå. Det er derfor svært mange aktører som skal samarbeide om å gi studentene et helhetlig og kvalitativt godt studieprogram, samt en profesjonsfaglig kompetanse som forbereder dem på å virke som lektorer i en skole i stadig utvikling.

På bakgrunn av dette ble det oppnevnt en tverrfaglig arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utrede framtidig utvikling av lektorutdanningen. Arbeidsgruppen ferdigstilte sin rapport i desember 2018. Rapporten ble deretter sendt på høring til de aktuelle fagmiljøene ved UiT, og til andre relevante institusjoner som tilbyr tilsvarende utdanning. Rapporten tar for seg følgende hovedområder: Styring og ledelse, samarbeid om og med praksis, økonomi og relevans. Rapporten ble presentert for universitetsstyret i forbindelse med sak S 10/19 - *Modeller for ledelse og samordning av utdanninger som gis fra flere fakultet ved UiT*. Rapporten legges derfor ikke ved her, men er tilgjengelig via universitetsstyrets møteportal på nett: <https://uit.no/moteportalen/um/mote?id=420>.

Høringssvarene har ikke blitt presentert for universitetsstyret tidligere, og alle mottatte innspill legges derfor samlet som vedlegg til denne saken. Det er synliggjort i rapporten og i høringsinnspillene at utfordringene særlig knytter seg til framtidig organisering og lederskap, til samhandling om praksis, økonomi, og til god rekruttering av studenter til alle fagområdene, og da særlig realfag.

Universitetsdirektørens vurderinger:

I de videre vurderingene vil universitetsdirektøren gå nærmere inn på noen av de utvalgte områdene som arbeidsgruppen har løftet frem gjennom rapporten. Universitetsdirektøren vil gi forslag til hvordan lektorutdanningen bør organiseres og finansieres slik at UiT sikrer utdanningen best tilfredsstillende rammevilkår i framtiden. Flere av tiltakene som arbeidsgruppen har foreslått er allerede fulgt opp og krever heller ikke universitetsstyrets tilslutning. Disse vil ikke omtales nærmere i saken¹.

Rapporten fra arbeidsgruppen er et stort og omfattende arbeid der nøkkeltall og erfaringer fra et bredt sammensatt lektorkollegium godt belyser et komplekst og omfattende studieprogram. Med bakgrunn i dette og høringsinnspillene, er ett av UiTs største og mest tverrfaglige studieprogram blitt grundig evaluert. Lektorutdanningen for trinn 8-13 er en rammeplanstyrt utdanning, noe som gir føringer for hvordan den kan, bør og skal utvikles/organiseres. Det er i tillegg utformet nasjonale retningslinjer som utdyper rammeplanen. Disse to styrende dokumentene må ligge til grunn for alle vurderinger som gjøres ved denne type utdanninger, og har vært fulgt nøye opp i arbeidsgruppens diskusjoner og rapport. Det framkommer dessuten gjennom høringsinnspillene at både Universitetet i Oslo (UiO) og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) ser at problemstillingene er gjenkjennbare og at lektorutdanningene er komplekse, og dermed krever

---

¹ Dette gjelder blant annet opprettelse av en arbeidsgruppe som skal vurdere praksistilbudet i lektorutdanningen, samt opprettelse av en 100% stilling som faglig leder, som skal arbeide på tvers av hele utdanningen.

særlig oppmerksomhet fra institusjonens side. Universitetsdirektøren er videre opptatt av signalene om økt behov for kvalifiserte lærere i nord i årene som kommer, og mener at det er UiTs samfunnsoppdrag å bidra til å løse denne lærermangelen. Bred og god rekruttering, også til realfag må derfor ha fokus framover.

Styringsstruktur:

Lektorutdanningen har til nå vært ledet av programstyrer (perioden 2003-2013), av en studieleder (perioden 2014-2018) og av en faglig leder i 50 prosents stilling (fra februar 2018 til i dag). Et forvaltningsutvalg ledet av prorektor for utdanning med medlemmer fra ulike fakultet og institutt har hatt ansvar for den overordnede koordineringen. I tillegg er det opprettet to ulike studieretningsråd som skal samarbeide på tvers av fag innenfor henholdsvis realfag og samfunnsfag, samt et samarbeidsutvalg som skal ta seg av den administrative samordningen. Arbeidsgruppen har utredet flere ulike forhold knyttet til hvordan lektorutdanningen best kan organiseres og ledes i framtiden. Den komplekse strukturen skal på den ene siden gjenspeiles i hvordan utdanningen ledes, men også bidra til samhandling og transparente diskusjoner, løsninger og møteplasser. Det er avgjørende at ledelsesstrukturene speiler bredden i utdanningen og bidrar til utvikling og samhandling på tvers, og til å løse utfordringer når de oppstår. Lektorutdanningen har, som vist i rapporten, vært ledet på ulike måter siden oppstarten i 2003. Dette gir kunnskap og erfaringer som arbeidsgruppen har nyttiggjort seg av i sine anbefalinger om framtidig modell. Universitetsdirektøren ser i høringsinnspillene at flere påpeker at ledelsen og styringsstrukturene må være tydelige, avklarende og operasjonelle. Dette bør, etter universitetsdirektørens syn, være bærende prinsipper i framtiden.

Universitetsstyret diskuterte i sak S 10/19 ulike modeller for ledelse og samordning av utdanninger som gis fra flere fakultet. Universitetsdirektøren la, i samråd med rektor fram to ulike forslag til modeller. Den ene modellen tar utgangspunkt i at forvaltningsutvalgene er organisert under rektor på nivå 1. Den andre modellen legger opp til at ledelsen av- og sekretariatsansvaret for forvaltningsutvalget er lagt til nivå 2. På bakgrunn av universitetsstyrets diskusjoner i møtet, anbefaler universitetsdirektøren at utdanninger med et tverrfakultært samordningsbehov, som lektorutdanningene, bør ledes og koordineres fra nivå 2. Argumentene for en slik organisering er at det er behov for å ha forvaltningsutvalg som gir en mer operasjonell og fagnær ledelse av utdanningene enn det et utvalg som er direkte organisert under rektor/nivå 1 vil kunne ha. Samtidig bør en sørge for at nivå 1 kan gis mulighet for å ha en slags rolle/lyttepost, eller fungere som en form for ankeinstans i tilfeller hvor forvaltningsutvalgene møter faglige utfordringer som ikke alene kan løses på nivå 2. Universitetsdirektøren mener på bakgrunn av dette, og i samsvar med mange av høringsinnspillene, at lektorutdanningene fortsatt bør ha et overordnet styringsorgan, et forvaltningsutvalg med et tydelig og spisset mandat ledet av det fakultet som har flest fagretninger og studenter på utdanningen. Dette tilsier at utvalget bør ledes fra HSL-fakultetet.

Ett, to eller tre studieprogram:

Det er universitetsstyret som har myndighet til å opprette og legge ned studieprogram ved UiT. I 2013 vedtok styret at lektorutdanningene skulle organiseres som ett program. Fram til og med 2013 var lektorutdanningene organisert som to studieprogram; ett innen realfag og ett innen språk og samfunnsfag. Bakgrunnen for omorganiseringen var at Kunnskapsdepartementet i 2013 fastsatte ny forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8-13. Et sentralt mål med den nye rammeplanen var å sikre helhetlige, integrerte og forskningsbaserte lektorutdanninger av høy kvalitet. Begrunnelsen for en organisering med ett felles studieprogram var knyttet til at det var etablert en felles nasjonal rammeplan med læringsutbyttebeskrivelser som er så generelle at de er dekkende for et samlet program.

Arbeidsgruppen har i rapporten sett på dagens organisering der lektorutdanningen styres som ett studieprogram, med en styringsstruktur som skal ivareta utdanningens kompleksitet gjennom en rekke utvalg, styringsorganer og studieleder/faglig leder. Gruppen har i tillegg sett på hvordan utdanningen tidligere har vært organisert som to ulike studieprogram. På bakgrunn av dette har gruppen drøftet tre ulike organisatoriske modeller:

- Ett studieprogram etter dagens modell
- To studieprogram; lektorutdanning i realfag og lektorutdanning i språk og samfunnsfag
- Tre studieprogram; lektorutdanning i realfag, lektorutdanning i språk og lektorutdanning i samfunnsfag

Hvorvidt lektorutdanningen skal utgjøre ett, to eller tre studieprogram henger tett sammen med disiplinfagenes opplevde eierskap, mulighet for fagspesifikk rekruttering og eventuelle opptaksbegrensninger for fagområder der det utdannes for mange kandidater. Høringsinnspillene tyder på at fagmiljøene ønsker seg minimum to studieprogram; ett i realfag og ett i språk og samfunnsfag. HSL-fakultetet påpeker at det er ønskelig med to studieprogram, og at en løsning med tre program der språk og samfunnsfag deles opp til egne studieprogram kan være utfordrende siden mange studenter tar både språk og samfunnsfag i fagkretsen sin. Universitetsdirektøren ser at det er gode argumenter for å dele utdanningen i fagspesifikke program, og at dette kan bidra til at fagtilsatte og ledere føler større eierskap. En slik modell gir også mulighet for fagspesifikk rekruttering i større grad enn i dagens organisering. Det kan også bidra til å redusere kompleksiteten og øke eierskapet til utdanningen. Samtidig deler universitetsdirektøren HSL-fakultetets syn om at det kan være utfordrende med en løsning der språk og samfunnsfag deles opp i egne studieprogram. Universitetsdirektøren støtter derfor forslaget om å dele lektorutdanningen i to studieprogram; lektorutdanning i realfag og lektorutdanning i språk og samfunnsfag fra og med opptak til studieåret 2020/2021.

Fagdidaktisk kompetanse i fagmiljøene:

Et annet område som både er omtalt i rapporten og i høringene er spørsmålet om fagdidaktisk tilhørighet og kompetanse. Universitetsdirektøren mener at sterk fagdidaktisk og utdanningsfaglig kompetanse er tett knyttet til relevansbegrepet. Dette er noe som kommer alle utdanninger til gode, ikke bare lektor- og lærerutdanningene. Det er derfor en viktig og prinsipiell debatt som løftes av arbeidsgruppen: Hvordan skal institusjonen og fagmiljøene best ruste seg til å øke denne kompetansen, ikke bare for lektorstudentene, men til det beste for alle fagområdene som utdanningene er en del av. Universitetsdirektøren ser at denne tenkningen også kan utvides til å gjelde alle utdanninger, og vil kunne berøre andre satsingsområder som universitetspedagogikk og meritteringsprosjektet.

Høringsinnspillene peker i stor grad på at fagområdene ønsker seg det som i rapporten omtales som modell 1, og som medfører oppbygging av didaktisk kompetanse i disiplinfagmiljøene. Mange har god erfaring med dette allerede, og ser at dette medfører synergieffekter der både lektorstudenter og disiplinfagstudenter drar nytte av økt kompetanse om hva som gir læring. Universitetsdirektøren støtter dette, men ønsker å tilføye at det da må gjøres reelle grep når enhetene tilsetter nye fagansatte. I utlysningene for disse stillingene må det stilles krav om fagdidaktisk kompetanse, god kjennskap til skoleverket og det må fremgå at arbeidsoppgavene er rettet inn mot lektorutdanning for trinn 8-13. Universitetsdirektøren ser at det er nødvendig med en styrt prosess rundt dette og vil be om at de berørte fakultetene kommer nærmere tilbake med en plan om hvordan dette skal gjøres.

Økonomi:

Det har lenge vært en uavklart økonomiske situasjon, som hemmer faglig utvikling og samarbeid i lektorutdanningen.

Arbeidsgruppen skriver blant annet følgende om den økonomiske situasjonen ved lektorutdanningen:

«Programmet er underdimensjonert og det er ingen særskilt finansierte studieplasser til lektorprogrammet som sådan, utelukkende til Praktisk pedagogisk utdanning (PPU). Det er heller ingen særskilt tildeling til praksiskostnadene. Inntektene og det økonomiske fundamentet for utdanninga baserer seg på resultatmidler, midlertidige tildelinger fra institusjonsnivået øremerket utdanninga, samt parallellkjøring med flere disiplinære program. Det betyr at betydelige ressurser fra den historiske basisbevilgninga til institutter (og fakultet) benyttes til å drive lektorutdanninga... Disse dataene har tydeliggjort et bilde av ei utdanning der den økonomiske belastninga for de ulike instituttene er skeivt fordelt, og der ILP bærer svært mye av kostnadene for utdanninga. Totalt går utdanninga i underskudd med 9,2 mill. 7,3 mill av dette underskuddet ligger ved ILP. Grovt sett ligger størsteparten av dette knyttet til lønn og sosiale kostnader, samt praksiskostnader. Ca. 2,8 mill beregnes å være utgiftene per kull knyttet til praksis (beregnet ut ifra en sats på 46.000 per student over 5 år). Dette tallet vil øke i takt med antall studenter. Kandidatproduksjonsmidlene går per i dag til ILP, men dekker imidlertid ikke opp for de andre kostnadene instituttet har.»

Den uavklarte økonomiske situasjonen går helt tilbake til opprettelsen av programmet. Da utdanningen ble etablert på nasjonalt plan i 2013 ble det ikke tildelt studieplasser fra KD til institusjonene som startet å gi studietilbudet. Det er fra de norske universitetenes side gjort flere fremstøt overfor KD for å få studieplasstildelinger til lektorutdanningen. Disse forsøkene har ikke ført frem og UiT må legge til grunn at det er institusjonen selv som må prioritere tilstrekkelige ressurser til denne sentrale utdanningen.

Universitetsdirektøren er derfor opptatt av at UiT nå må gi lektorutdanningen forutsigbare økonomiske rammevilkår.

Det er ikke rimelig å tildele studieplasser til programmet i sin helhet. Dette skyldes to forhold. For det første har instituttene som bidrar med fagemner inn i utdanningen en rekke ledige studieplasser på sine ordinære studieprogram (se vedlagte oversikt). For det andre kan de samme instituttene i stor utstrekning samkjøre undervisningen på lektorprogrammet med den undervisningen de gir på sine disiplinfaglige studietilbud. Etter universitetsdirektørens vurdering har instituttene derfor i all hovedsak tilstrekkelig med ressurser og kapasitet til også å ivareta lektorstudentene.

De reelle økonomiske utfordringene knytter seg derimot til finansieringen av det såkalte profesjonsfaget, som utgjør 60 obligatoriske studiepoeng i programmet. Faget har emner som er genuint nye og det er verken mulig å utnytte ledige studieplasser på andre fag, eller å samkjøre undervisningen med andre disiplinfaglige emner. Universitetsdirektøren mener derfor det er rimelig at HSL-fakultetet tildeles basisfinansiering for å dekke opp den manglende finansieringen av profesjonsfaget. I statsbudsjettet for 2019 utgjør basisfinansieringen av én studieplass i finansieringskategori D 87 450,-. Dette er summen UiT ville ha mottatt dersom studiet ble tildelt studieplasser over statsbudsjettet. I følge UiTs budsjettfordelingsmodell mottar fakultetene 75 prosent av dette, det vil si 65 587,5,-.

I en situasjon der UiT ikke får tildelt friske studieplasser fra KD, men må foreta en omprioritering innenfor eget budsjett, er det rimelig at det ikke gis en full kompensasjon fra fellesskapet, men at fakultetet selv må gå inn med en del av midlene. Universitetsdirektøren vil derfor foreslå at fakultetet bidrar med å dekke 25 prosent av det de normalt ville ha mottatt i basisfinansiering av studieplassene. HSL-fak vil med dette forslaget motta ca. 49 200 per studieplass på lektorutdanningen/profesjonsfaget. Universitetsdirektøren forventer også en vesentlig bedring i de resultatbaserte inntektene til utdanningen i årene som kommer basert på flere studenter og lavere frafall. Samlet sett bør dette gjøre det mulig å dekke det angitte merforbruket («underskuddet») lektorprogrammet har.

For å beregne den totale basistildelingen må UiT finne en riktig dimensjonering av utdanningen. Som nevnt, har utdanningen de to siste årene tatt opp mellom 120-135 studenter. For 2019 har 150 søkere programmet som førstevalg. Universitetsdirektøren ser det derfor som sannsynlig at man på årlig basis vil kunne rekruttere 125 studenter. Universitetsdirektøren foreslår derfor at utdanningen dimensjoneres til 125 studieplasser.

Regnestykket for basistildelingen til profesjonsfaget blir dermed slik:

Antall studieplasser	Basistildeling per studieplass	Sum tildeling
125	49 200,-	6 150 000,-

Universitetsdirektøren foreslår at tildelingen i første omgang gis som en toårig bevilgning for 2019 og 2020 over det strategiske fondet. Deretter vil fakultetet gis en permanent tildeling i den ordinære budsjettfordelingen for 2021. Hvordan den permanente tildelingen endelig skal fastsettes og finansieres, vil bero på utfallet av den prosessen universitetsstyret har igangsatt for omfordeling av ressurser til studieplasser på UiT. Det er her oppnevnt en arbeidsgruppe som skal levere sin innstilling i løpet av høsten 2019.

Når det gjelder de 30 studieplassene fra PPU som frem til i dag har vært benyttet til lektorutdanning, legger universitetsdirektøren opp til at HSL-fakultetet beholder disse, men at de tilbakeføres til PPU slik at kapasiteten på dette programmet økes i samsvar med tildelte plasser.

I rapporten blir kostander knyttet til praksis estimert til å utgjøre ca. 2.8 millioner. Utvalget foreslår at det må jobbes frem en løsning for inndekning av disse praksiskostnadene. Universitetsdirektøren ønsker imidlertid ikke å foreslå noen separat tildeling for praksis. Dette skyldes at utgifter til praksis er tatt høyde for når utdanningen er plassert i finansieringskategori D. Et stort antall av UiTs studietilbud har praksis, og ingen av disse har en særskilt finansiering for å dekke inn praksiskostnadene. Slik det er i dag mottar ILP kandidatmidlene for å kompensere for kostnadene instituttet har til praksis. Arbeidsgruppen foreslår at det sees nærmere på om fordelingen av kandidatmidlene kan ha betydning for instituttene sine opplevde eierskap til utdanningen, og peker på at midlene ikke bør gå til ILP alene. Universitetsdirektøren mener at dette først og fremst er et spørsmål som må vurderes i det foreslåtte forvaltningsutvalget og avklares av de ansvarlige fakultetsstyrene.

Oppsummering:

Universitetsdirektøren har i saksframlegget pekt på flere tiltak som samlet sett vil styrke lektorutdanningen. Innstillingen til vedtak, vil etter universitetsdirektørens mening bidra til å

gjøre UiT bedre rustet til å nå det strategiske målet om at institusjonen skal ha nasjonalt ledende lærerutdanninger.

Jørgen Fosslund
universitetsdirektør

Heidi Adolfsen
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandlere: Øyvind H. Mikalsen, Ann-Tove Eriksen, Jørund Jørgensen, Avdeling for forskning, utdanning og formidling

Vedlegg

- 1 Høringssvar
- 2 Notat til universitetsledelsen om antall studenter ved de ulike studieretningene på lektorutdanningene